Hordowski J. 1999. Ptaki Polskich Karpat Wschodnich i Podkarpacia. 1. *Pteroclidiformes – Passeriformes*. Bad. nad Orn. Ziemi Przem. 7: 1–186.
Kajtoch Ł. 2009. Występowanie dzięciołów: trójpalczastego *Picoides tridactylus* i białogrzbietego *Dendrocopos leucotos* w Beskidzie Wyspowym. Not. Orn. 50: 85–96.
Kondracki J. 2000. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
Matuszkiewicz J.M. 2008. Zespoły leśne Polski. PWN, Warszawa.
Piotrowska M., Wesołowski T. 2007a. Dzięcioł białogrzbiety *Dendrocopos leucotos*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004, ss. 308–309. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
Piotrowska M., Wesołowski T. 2007b. Dziecioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004, ss. 312-313. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
Stachura-Skierczyńska K. 2007. Ocena wartości biologicznej lasów w Polsce. OTOP, Warszawa.
Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura", Wrocław.
Wesołowski T., Czeszczewik D., Rowiński P. 2005. Effects of forest management on Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus* distribution in the Białowieża Forest (E Poland): conservation implications. Acta Ornithol. 40: 53–60.
Wilk T., Krogulec J., Chylarecki P. 2010. (red.). Ostoje ptaków w Polsce. OTOP. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

Marcin Matysek
Instytut Ochrony Przyrody PAN
Mickiewicza 33, 31-120 Kraków
marcin.mwt@interia.pl

Łukasz Kajtoch
Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN
Sławkowska 17, 31-016 Kraków
kajtoch@isez.pan.krakow.pl

Obserwacje mieszańca czapli siwej *Ardea cinerea* i czapli białej *Egretta alba* w Parku Narodowym Ujście Warty

W dniu 3.06.2007 w okolicy tzw. betonki w Parku Narodowym Ujście Warty obserwowano czaplę, która wykazywała cechy częściowo leucystycznej czapli siwej *Ardea cinerea*, bądź mieszańca czapli siwej z czaplą białą *Egretta alba*. Ze względu na znaczną odległość oraz przebywanie ptaka w wysokiej roślinności nie udało się dostrzec cech jednoznacznie wskazujących na któryś z możliwych przypadków, również wykonana dokumentacja fotograficzna nie pomogła w rozstrzygnięciu tej kwestii. Osobnika tego ponownie zaobserwowano 26.04.2008 w okolicach Przyborowa, około 2 km w linii prostej od miejsca poprzedniej obserwacji. Tym razem ptaka obserwowano z odległości kilkudziesięciu metrów i wykonano dokumentacje fotograficzną dużo lepszej jakości. Kolejnej obserwacji, połączonej z wykonaniem dalszych zdjęć, dokonano w tym samym miejscu 23.04.2009. Po analizie cech widocznych na zdjęciach oraz skonfrontowaniu ich z dostępną literaturą dotyczącą hybrydyzacji obu gatunków obserwowaną czaplę oznaczono jako mieszańca czapli siwej z czaplą białą (fot. 1). Obserwacje te uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej jako pierwszy w kraju i bardzo rzadki w Europie przypadek mieszańca obu gatunków.

Obserwowana czapla wielkością zbliżona była do obu gatunków, jednak jej sylwetka przypominała bardziej czaplę siwą, aniżeli nieco bardziej smukłą i elegancką czaplę białą.

Ubarwienie pokryw skrzydłowych, barkówek, piór płaszcza i sterówek było w szarej tonacji, delikatnie jaśniejsze niż u czapli siwej. Lotki pierwszo- i drugorzędowe ciemnografitowe. Zasadnicze różnice dotyczyły ubarwienia szyi, głowy oraz nóg. Ubarwienie szyi w dolnych partiach było jasnopopielate, natomiast górna część szyi, wraz z głową, była biała. Granica pomiędzy popielatą a białą częścią szyi była zaznaczona delikatnie, ponadto popielata barwa sięgała wyżej z tyłu szyi, w porównaniu z bokami i z przodem. Z przodu szyi występowało charakterystyczne dla czapli siwej podłużne, ciemne kreskowanie. Głowa czapli była czysto biała, bez rajerów. Dziób mocny, zdecydowanie bardziej przypominający kształtem dziób czapli siwej, żółtawo-pomarańczowy z przyciemnieniem na górnej szczęce w okolicach nozdrzy oraz na samym końcu. Kantarek żółtawoseledynowy, tęczówka jasnożółta. Nogi bladoczerwone.

Mieszańce czapli białej i siwej są stwierdzane bardzo rzadko i w Europie znane są zaledwie pojedyncze takie przypadki. W latach 1981–1983 przypuszczalny hybryd, wykazujący cechy obu gatunków obserwowany był w okresie letnim w holenderskiej prowincji Flevoland. Latem 1983 obserwowano tam także innego osobnika wykazującego cechy hybryda. Obserwacje te łączy się z prawdopodobną parą mieszaną obu gatunków czapli obserwowaną w roku 1981 (Eigenhuis 1984). W roku 1997 znaleziono gniazdo z pisklętami mieszanej pary nad jez. Engure na Łotwie, co było pierwszym, w pełni udokumentowanym przypadkiem hybrydyzacji obu gatunków (Baumanis 1998). Ponadto, w sezonie zimowym 2004/2005 pojedynczego mieszańca stwierdzono na Sardynii we Włoszech, gdzie ponownie obserwowano go zimą 2007/2008 (Grussu & Biondi 2008). Co interesujące, mieszaniec stwierdzony na Sardynii wyglądał bardzo podobnie do opisanego powyżej osobnika obserwowanego w Parku Narodowym Ujście Warty.

Fot. 1. Mieszaniec czapli siwej *Ardea cinerea* i czapli białej *Egretta alba*, Park Narodowy Ujście Warty, kwiecień 2009 (fot. Z. Kajzer) – *Hybrid Grey Heron and Great White Egret, Warta Mouth National Park, April 2009*

W Parku Narodowym Ujście Warty gniazdują oba gatunki czapli, stąd obserwacje mieszańca w kolejnych trzech sezonach sugerują, że do lęgu mieszanego mogło dojść właśnie na tym terenie, a obserwowany ptak być może powraca do miejsca wylęgu. Pierwsze, prawdopodobne lęgi pojedynczej pary czapli białej odnotowano w Parku Narodowym Ujście Warty w latach 1998–1999, natomiast w latach 2001–2002 stwierdzono już 3–5 par lęgowych (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Komisja Faunistyczna 2003). Ponadto, cztery dorosłe, prawdopodobnie lęgowe ptaki obserwowano w roku 2003, a w roku 2008 stwierdzono 3–4 prawdopodobnie lęgowe pary (Komisja Faunistyczna 2004, 2009). Park Narodowy Ujście Warty jest jednym z najbardziej wysuniętych na północny zachód stanowisk lęgowych czapli białej w Europie (Hagemeijer & Blair 1997, Bauer et al. 2005). Dotychczasowe stwierdzenia par mieszanych (prawdopodobnej z Holandii oraz pary z gniazdem z Łotwy) miały miejsce na izolowanych stanowiskach daleko od zwartego areału czapli białej.

Dziękujemy Pawłowi Malczykowi za cenne uwagi dotyczące identyfikacji obserwowanej czapli. Sebastianowi Guentzelowi, Łukaszowi Ławickiemu, Grzegorzowi Neubauerowi oraz Tadeuszowi Stawarczykowi dziękujemy za udostępnienie kilku pozycji literatury.

Summary: Records of hybrid Grey Heron *Ardea cinerea* and Great White Egret *Egretta alba* in the Warta Mouth National Park. A hybrid between the Grey Heron and Great White Egret was recorded at the Warta Mouth National Park on three occassions: 3.06.2007, 26.04.2008 and 23.04.2009. Presumably, all these records concerned the same individual. Hybridisation between these two species is extremely rare and there are only three such cases known from the Netherlands, Latvia and Italy.

Literatura

Bauer H.-G., Bezzel E., Fiedler W. 2005. Das Kompendium der Vögel Mitteleuropas. Nonpasseriformes – Nichtsperlingsvögel. AULA-Verlag Wiebelsheim.

Baumanis J. 1998. Hybridisation zwischen Silberreiher *Egretta alba* und Graureiher *Ardea cinerea* in Lettland. Limicola 12: 142–145.

Eigenhuis K.J. 1984. Mogelijke hybriden Grote Zilverreiger x Blauwe Reiger in Flevoland in 1981–83. Dutch Birding 6: 93–94.

Grussu M., Biondi M. 2008. A hybrid Grey Heron x Great White Egret in Sardinia. Birding World 21: 160–161.

Hagemeijer E.J.M, Blair M.J. (eds). 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abudance. T&AD Poyser, London.

Komisja Faunistyczna 2003. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2002. Not. Orn. 44: 195–219.

Komisja Faunistyczna 2004. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2003. Not. Orn. 45: 169–194.

Komisja Faunistyczna 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. Not. Orn. 50: 111–142.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura", Wrocław.

Zbigniew Kajzer
Wiosny Ludów 3/35, 71-471 Szczecin
atricilla@interia.pl

Sławomir Rubacha
Laski 17, 66-016 Czerwieńsk
sowy@onet.eu